

Kengetallen nu makkelijker en gebruiksvriendelijker

Landelijke uitrol van nieuwe versie

Al jarenlang maken diverse instanties en clubs zich sterk voor het gebruik van de kengetallensystematiek in de openbare verlichting (zo dateert de aanbeveling van de NSVV alweer van 2004). Maar echt aanslaan doet de systematiek nog niet, want van de ruim 400 Nederlandse gemeenten werken er pas enkele tientallen met kengetallen. Reden genoeg om eens te kijken of het anders kan, makkelijker. Een impressie van de kengetallensessie tijdens de Dag van de Openbare Ruimte.

• door Petra Heuvelmans

Een kengetallensystematiek die én minder tijd en moeite kost én beter aansluit bij de behoefte van de gebruikers, kan dat? Volgens Roger van Ratingen, consultant bij ZiuT, wel. Gemakshalve vergelijkt hij de gemeentelijke verlichtingsinstallatie met een auto: “Om goed te kunnen rijden, heb je geen kennis van de motor nodig. Een dashboard met meter-tjes volstaat. Hetzelfde geldt voor je verlichting: kennis van ondoorzichtige geldstromen in je gemeente heb je niet nodig, zolang je maar een goed dashboard hebt. En daar gaan we in 2011 aan werken door de methodiek te verfijnen. Wat dit betekent voor de beheerders? Dat we het invulwerk gaan verminderen, dat de kengetallen een direct verband vertonen tussen geïnvesteerd geld en resultaat, en dat de kengetallen meer worden toegesneden op de diverse doelgroepen. Dus: sturende kengetallen voor bestuurders, verklarende kengetallen voor beheerders, en ondersteunende kengetallen met onderliggende indicatoren voor specialisten.”

Uit dit kengetalendashboard rolt uiteindelijk één rapport dat aan de hand van verschillende indicatoren –energieverbruik, lichthoeveelheid, groepsremplace, klachten en uitval, besparingspercentage et cetera- laat zien hoe het is gesteld met de verlichting. En ook: wat er nodig is aan investeringen

om een bepaalde kwaliteit te halen. Van Ratingen eindigt met de belofte om de voorgestelde werkwijze te evalueren, want de gebruikers moeten er wel echt mee geholpen zijn.

Verwonderpunten

De volgende spreker is Paul Dijkstra, consultant bij Deloitte. In zijn presentatie vergelijkt hij de kengetallen van de 20 gemeenten die zich voor de sessie hebben aangemeld. Hij focust op de positionering van de gemeenten ten opzichte van elkaar. De hoogte van de scores is daarbij niet relevant. Dijkstra: “Het gaat om het van elkaar leren, het signaleren van verwonderpunten, en achterhalen hoe het komt.” Dijkstra haalt diverse verwonderpunten aan: bijvoorbeeld dat de energiekosten bij zeer grote gemeenten een wisselend beeld laten zien. En dat een aantal gemeenten in de kop van Noord-Holland op wel heel veel items hetzelfde scoort. Aan verklaringen waagt hij zich niet. Dijkstra houdt het bij ‘aanwijzingen’ voor een historische binnenstad in het eerste geval en ‘vermoedens’ van samen invullen in het tweede.

Een bemoedigende constatering is dat de landelijke mediaan die nu al vier jaar wordt bijgewerkt, laat zien dat het

energieverbruik in de openbare verlichting met 17% is afgenomen. Hoe meer gemeenten meedoen, hoe betrouwbaarder deze mediaan wordt. De kengetallensystematiek levert dus niet alleen op gemeentelijk niveau inzichten op, maar geeft ook informatie over landelijke trends.

Werken met kengetallen is hard nodig, vindt Frank de Miranda. Het zorgt voor de professionalisering van het vakgebied. Lange tijd is openbare verlichting een ondergeschoven kindje geweest, een vakgebied waar bestuurders geen oog voor hadden. Dat is nu anders. En kengetallen hebben daar aan bijgedragen. In zijn presentatie vertelt De Miranda over de benchmark die hij onlangs begeleid heeft: een vergelijking van Den Bosch, Enschede en Dordrecht op basis van hun kengetallen. Dit heeft een schat aan informatie en leerpunten opgeleverd. De Miranda: "Een voor de hand liggend punt, maar daarom niet minder belangrijk, is om te checken of je de gegevens correct hebt ingevuld. Een ander wezenlijk punt is het correct interpreteren van de uitkomsten, want je komt van alles op het spoor. Ook zaken die je

wethouder." Voor de bestuurder is het werken met kengetallen ook prettig, weet Hamelink, omdat het een doeltreffende manier is om de thermometer in de verlichting te stoppen. Bestuurders willen nu eenmaal graag weten hoe het staat met het aantal storingen en het vervangen van armaturen.

Peter Kommers, gemeente Utrecht, werkt ook al enige jaren met de kengetallensystematiek en is er enthousiast over: "Het is een prachtig instrument om veranderingen te bewerkstelligen. Helemaal als we straks het gebruiksvriendelijke dashboard hebben. Dan hoeven we letterlijk maar aan een paar knoppen te draaien." Een aardige bijkomstigheid van de systematiek vindt Kommers dat het de samenwerking tussen kengetallen en beleid inzichtelijk maakt. "Doel van de gemeente Utrecht is energie besparen. Dat zie je in de kengetallen terug", aldus Kommers.

Een keer per jaar houdt Utrecht een benchmark met Den Haag, Amsterdam, Rotterdam. Dan gaan ze samen aan de slag: puzzelen en verklaringen zoeken voor hun scores. Kommers: "Steden met een historische binnenstad hebben

'Bovendien is statistiek niet politiek getint'

niet meteen kunt duiden. Daarom is het slim om een benchmark zoveel mogelijk te combineren met een monitor, die laat zien hoe de verlichting in de eigen gemeente zich de afgelopen jaren ontwikkeld heeft. Juist de combinatie van benchmarking en monitoring over een aantal jaren kan dingen zichtbaar maken die nu nog niet helder zijn."

Naast de leerpunten van algemene aard waren er verwonderpunten die gerelateerd zijn aan de drie gemeenten. Bijvoorbeeld verschillen in relatieve kosten die niet kunnen worden verklaard door verschil in efficiency. Een ander verwonderpunt waren de regionale verschillen in kosten. Waarschijnlijk houden die verband met de tarieven van de netbeheerders.

Zeggingskracht

De kengetallensessie viel in goede aarde: toehoorders waren positief over de inhoud van de presentaties. Wel werd het door velen als een gemiste kans ervaren dat er niet dieper werd ingegaan op de achtergronden bij de verschillen in scores. Oscar van der Vliet van de gemeente Winterswijk: "Achter één getal gaat vaak een hele wereld schuil. Een hoge score op onderhoudskosten zegt niet veel. Waar ligt het aan: is er sprake van een inhaalslag? Van regulier onderhoud? Jammer dat het niet uitgediept werd." Hij is geïnteresseerd in het werken met kengetallen, ook al werkt hij er zelf nog niet mee: "Bewust niet, want daarvoor hebben kengetallen op dit moment te weinig zeggingskracht. Maar dat zou sterk kunnen toenemen als alle gemeenten meedoen. Waarom wordt het niet gekoppeld aan de statistische gegevens die gemeenten verplicht bij het rijk moeten aanleveren? Bovendien is statistiek niet politiek getint." In de toekomst wil hij wel aan de slag met de systematiek om te zien wat het kan betekenen: "Met een goed dashboard kun je veilig koersen. Dat is een geruststellende gedachte."

In Den Haag werken ze wel met kengetallen, vertelt Frank Hamelink: "Ik gebruik ze in discussies, bijvoorbeeld als ik meer budget wil krijgen. Ik zoek er dan kengetallen bij van gemeenten die qua grootte en verlichtingsareaal vergelijkbaar zijn, zodat ik een helder verhaal kan houden bij de

meestal hogere onderhoudskosten dan steden met een modern stadscentrum. Door analyse van de kengetallen kun je de verschillen al gauw verklaren, zodat je niet het risico loopt appels met peren te vergelijken."

Boudewijn Huenges Wajer van Agentschap NL onderstreept het belang van werken met kengetallen: "De ontwikkelingen in de openbare verlichting gaan razendsnel. Iedereen heeft de mond vol van led-verlichting. Maar wat betekent het? Is het kosteneffectief? Energie-efficiënt? Met kengetallen weet je het. Ze helpen beheerders te communiceren met hun wethouder."

Agentschap NL, dat aan de wieg stond van de ontwikkeling van de NSVV-aanbeveling voor kengetallen, vindt het belangrijk dat gemeenten zelf aan de slag gaan met de kengetallen, gevoel ontwikkelen voor de materie, en inzicht verwerven. Ook door het stellen van vragen, zoals: 'Waarom is de verlichting bij ons veel duurder? Heeft de buurgemeente soms efficiëntere middelen toegepast? En: wat kan ik er zelf aan verbeteren?'

Oproep: kenniscafé en dashboard

Tot slot twee oproepen. Heeft u een onderwerp waarover u wel eens met vakgenoten uit uw buurt zou willen sparren? Of heeft u behoefte aan een paar gouden tips voor uw verlichtingsplan? Laat het weten! Dan organiseert het IGOV een kenniscafé in uw buurt.

Laat het ook weten als u volgend jaar aanwezig wilt zijn bij één van de kengetallensessies. Na afloop heeft u een dashboard waarmee u direct aan de slag kunt.

www.igov.nl

IGOV Kort

- **Het IGOV-kenniscafé op LinkedIn is voor iedereen in de OVL-branche toegankelijk.**
- **NSVV verzorgt in december een studiereis naar Lyon.**
- **Wilt u graag IGOV-kenniscafé voor gemeenten in uw regio? Mail dan naar info@igov.nl.**